

היום נלמד בעזרת ה':

(בעמ' הקודם)

זבחים דף עא

פרק שמיני. משנה:

📖 פרק זה עוסק בדיני תערובות (= היתר ואיסור שהתערבו זה בזה).

הקדמה להבנת המשנה:

- ♦ יש חמש 'חטאות מתות', דהיינו שדינם למות, 1. וולד שנולד לכהמת קרבן חטאת, 2. קרבן חטאת שמתו בעליה, 3. תמורת חטאת (= שהמיר בהמת חטאת בבהמה אחרת), 4. חטאת שנאבדה והתכפרו בעליה בחטאת אחרת ואח"כ נמצאה, 5. חטאת שנמצאה בעלת מום והתכפרו בעליה בחטאת אחרת. כל בהמות חטאות אלו הולכות למיתה.
- ♦ שור שהמית אדם ע"פ שני עדים חייב סקילה, והוא נקרא 'שור הנסקל' ואסור בהנאה ופסול להקרבה. שור שהמית אדם ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים פטור מסקילה ומותר בהנאה, אבל פסול לקרבן.
- ♦ וכן הדין בשור שרבע אדם או שנרבע לאדם, שע"פ שני עדים חייב סקילה ואסור בהנאה ופסול להקרבה, אבל ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים פטור מסקילה ומותר בהנאה אבל פסול להקרבה.
- ♦ 'מוקצה' = בהמה שייחזו אותה הבעלים לע"ז אבל עדיין לא הקריבו אותה ולא השתחוו לה. 'נעבד' = בהמה שעשאוה הבעלים ע"ז והשתחוו לה. מוקצה ונעבד מותרים להדיוט ופסולים להקרבה.

א. כל הזכחים שנתערבו בחטאות המתות (= שדינם למות) **או בשור הנסקל**, **אפילו אחת בריבוא**, **ימותו כולן**: אם התערב זבח כשר (= בהמת קרבן כשר להקרבה) בחטאות המתות או בשור הנסקל (= שהם פסולים להקרבה), ואפילו אם התערבה בהמה אחת פסולה בריבוא (= עשרת אלפים) זכחים כשרים, כולם ימותו, ויבואר בגמ' מדוע.

ב. אבל אם נתערבו זכחים כשרים בשור שנעבדה בו עבירה אַז כגון בשור שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים, שבמקרה כזה השור פטור מסקילה ומוותר בהנאה אבל פסול להקרבה.

וכן אם התערבו זכחים כשרים **ברובע** (= שור שרבע אדם), **ונרבע** (= שור שנרבע לאדם), **במוקצה** (= בהמה שייחדו אותה הבעלים לע"ז אבל עדיין לא הקריבו אותה ולא השתחוו לה), **ונעבד** (= בהמה שעשאוה הבעלים ע"ז והשתחוו לה), **באתנן** (= נתן לזונה בהמה בשכר הזנות), **ומחיר** (= החליף בהמה בכלב), **בכלאים** (= בהמה שנולדה מהכלאה של תיש ורחל), **ובטריפה**, **ביוצא דופן** (= וולד בהמה שיצא דרך דופן ולא בלידה),

בכל הנ"ל, הבהמות הפסולות היו מותרות בהנאה ופסולות להקרבה עוד לפני שהתערבו, וכעת לאחר שהתערבו בתוך זכחים כשרים הדין הוא שכל הבהמות שבתערובת **ירעו עד שיסתאבו** דהיינו עד שיפול בהם מום, **וימכרו, ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין**, כלומר ובכסף שיקבל ממכירת הבהמה הכי טובה שבתערובת

(= הבהמה היקרה ביותר) יקנה קרבן מאותו המין שהתערב, דהיינו שאם הזבח שהתערב היה קרבן עולה יקנה בהמה לעולה, ואם הזבח היה שלמים יקנה בהמה לשלמים.

ג. נתערבו זכחים כשרים בחולין תמימים (= בבהמות חולין ללא מום הראויות להקרבה), **ימכרו החולין לצורכי אותו המין**, כלומר ימכרו בהמות החולין לאנשים אחרים הזקוקים להקריב קרבן מאותו המין של הזבח שהתערב בהם (= כגון שהתערב בהם קרבן עולה, ימכרו כל בהמות החולין לאנשים שצריכים להקריב קרבן עולה), ויקח הכהן את כל הבהמות שבתערובת, ויקריב כל בהמה ובהמה לשם מי שהוא בעליה. [נשהרי בתוך התערובת יש כבר קרבן אחד ששיך לאדם מסויים

ואנו לא יודעים איזה בהמה שייכת לו, ואי אפשר להקריב אתו לשם אדם אחר, ולכן הכהן יאמר שמקריב כל בהמה ובהמה לשם מי שהוא הבעלים שלה].

ד. קדשים בקדשים, מין במינו, [זה יקרב לשם מי שהוא זה] יקרב לשם מי שהוא: אם התערבה בהמת קדשים של אדם אחד בבהמת קדשים של אדם אחר, אם הבהמות הם מאותו מין כגון שהתערבה עולה בעולה, הכהן יקריב כל בהמה לשם מי שהוא בעליה.

ה. קדשים בקדשים, מין בשאינו מינו, ירעו עד שיסתאבו (וימכרו), ויביא בדמי יפה שבהן ממין זה, ובדמי היפה שבהן ממין זה, ויפסיד המותר מביתו: ואם במקרה הנ"ל התערבו מין בשאינו מינו כגון עולה בחטאת (ואי אפשר להקריב כל בהמה לשם מי שהוא בעליה, כיון שמתן דמה ואימוריה של עולה שונה מחטאת), ירעו הבהמות עד שיפול בהם מום, וימכרו, ונמצא כעת שיש בידו דמי עולה ודמי חטאת, אבל אינו יודע איזה מהם דמי עולה ואיזה חטאת, ולכן יביא מעות מביתו בשווי של הבהמה הכי טובה שבתערובת, ויאמר 'המעות שנתפסו בקדושת עולה יהיו מחוללים על המעות שבידי', ויביא במעות הללו קרבן עולה, ויביא שוב מעות מביתו בשווי של הבהמה הכי טובה שבתערובת, ויאמר 'המעות שנתפסו בקדושת חטאת יהיו מחוללים על המעות שבידי', ויביא במעות הללו קרבן חטאת, והטעם שעליו לעשות זאת כיון שלא ידוע אם הקרבן היפה הוא עולה או שלמים, ולכן עליו לחלל כל אחד מהם על דמים בשווי היפה שבין שניהם, ונמצא שהפסיד את המותר מביתו, דהיינו שצריך להביא שני קרבנות יפים, שיהיה כל אחד שווה כמו הקרבן היפה שביניהם.

ו. נתערבו בככור ובמעשר, ירעו עד שיסתאבו ויאכלו בככור וכמעשר: ואם זבחים כגון עולה התערבו בבהמות בכור ומעשר בהמה, שאי אפשר למכור ולפדות בכור ומעשר אפילו לאחר שנופל בהם מום (וכשנפול בהם מום הם נאכלים ללא פדיון), וכשהם תמימים אי אפשר להקריב את כל התערובת, לפי שעולות מוקטרות כליל, ובכור נאכל לכהנים ומעשר בהמה לבעלים, (ואפילו אם התערבו בהם שלמים אי אפשר להקריב את כל התערובת, לפי ששלמים טעונים מתן דם בארבע קרנות ובכור ומעשר טעונים מתנה אחת), הדין הוא שכל הבהמות שבתערובת ירעו עד שיפול בהם מום, ואז לא ייפדו כולם, כי בכור ומעשר אינם נפדים, אלא יביא מעות מביתו ויאמר 'כל

מקום שנמצא עולה (או שלמים) יהיה מחולל על המעות הללו, ובכך יצאה העולה (או השלמים) שבתערובת לחולין, וכעת יש כאן רק חולין ובכור ומעשר מעורבים, וְאֵלֶּלּוּ כֹלָם כְּמוֹ בְכוֹר וּמַעֲשֵׂר שֶׁנִּפְלָה בְהֵן מוֹם, שְׁנוֹהֲגִים בָּהֶם כְּבוֹד בְּכָךְ שֵׁאִינָן נִשְׁחָטִים וְנִמְכָּרִים בְּאִיטְלִיז, וְאִינָם נִשְׁקָלִין בְּלִיטְרָא.

ז. הכל יכולין להתערב, חוץ מן החטאת והאשם: בכל שני מיני קדשים שייך שיתערבו זה בזה ולא נדע להבחין בכל בהמה לאיזה קרבן היא שייכת, חוץ מחטאת ואשם שלא שייך שיתערבו זה בזה לפי שאפשר להבחין איזו בהמה חטאת ואיזו אשם, שהרי חטאת אינה באה מן האיל ואשם בא רק מן האיל.

נמרא: מאי אפילו? למדנו במשנה 'כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל, אפילו אחת בריבוא, ימותו כולן'. הגמ' מבינה כעת שמדובר בקרבן כשר שהתערב באלפי קרבנות פסולים, וכל התערובת הולכת למיתה. אך אם כן לא מתאים הלשון 'אפילו'. כי אדרבא ככל שהתערובת גדולה יותר, יש יותר סיבה לומר שהקרבן הכשר יתבטל בריבוא הקרבנות הפסולים!

תירוץ: הכי קאמר וכו': כוונת המשנה להיפך, מדובר בריבוא זבחים כשרים שהתערב בהם קרבן אחד פסול, והחידוש שאפילו שהוא התערב בריבוא של קרבנות כשרים, כולם הולכים למיתה.

קושיא: תנינא חדא זימנא: כבר למדנו את הדין הזה במסכת תמורה "כל האסורין לגבי מזבח אסורין בכל שהן". כגון בהמה שפסולה לקרבן משום 'רובע' או 'נרבע' שנתערבה בהמון קרבנות כשרים, אסרת את כל התערובת של הקרבנות.

אמר רב אשי: אמרתי את הקושיא לפני רב שימי, והוא ענה לי שצריך את שתי המשניות. כדלהלן.

דאי מהתם וכו': כי אם היתה כתובה רק המשנה במסכת תמורה, היינו חושבים שדוקא לגבי איסור הקרבה לגבוה כל התערובת אסורה, אבל לא לגבי איסור הנאה. דהיינו במסכת תמורה מדובר שנתערבו בקרבנות הכשרים בהמות האסורות להקרבה אבל מותרות בהנאה (כגון הרובע והנרבע). והבהמות האסורות אסורות את כל התערובת להקרבה אבל לא אסורות אותה בהנאה.

ולכן היינו חושבים שגם במקרה שיתערבו בהמות האסורות בהנאה (כגון חטאות המתות), כל התערובת תהיה רק אסורה להקרבה אבל לא תהיה אסורה בהנאה (כי האיסור הנאה יתבטל ברוב, וכל הבהמות ירעו עד שיסתאבו וימכרו). ולכן צריך את המשנה כאן המדברת על בהמות האסורות בהנאה (כגון חטאות המתות) שאסורות את כל התערובת בהנאה.

ואי מהכא: ואם היתה כתובה רק המשנה כאן, היינו חושבים שדוקא בגלל שהבהמות הפסולות אסורות בהנאה, כשהן מתערבות בהמון קרבנות הן אסורות כל התערובת. אבל בהמות פסולות להקרבה שאינן אסורות בהנאה שיתערבו בקרבנות אחרים, לא יאסרו את כולם אפילו להקרבה. כי הבהמות הפסולות יתבטלו ברוב הכשרות, ויוקרבו כולן. ולכן צריך את המשנה בתמורה ללמד שאפילו בהמות שאינן אסורות בהנאה אסורות את כל התערובת.

קושיא: דלאו איסורי הנאה נינהו הא תנא ליה! הרי בהמשך משנתנו כתוב גם את הדין של תערובת בהמות פסולות להקרבה שאינן אסורות בהנאה (שנתערבו בקרבנות כשרים). ואם כן מדוע צריך לכתוב זאת שוב בתמורה? **תירוץ: מי קתני בכמה? 'כל שהן' התם קתני:** האם כתוב במשנה שלנו בכמה הן אסורות? לא כתוב. והיה מקום לחשוב שהן מתבטלות במאה או במאתיים. ולכן צריך את המשנה בתמורה האומרת שהן לא בטלות אפילו בכל מספר שהוא.

קושיא: וניתני הא ולא בעי הא: אם כן היה צריך לכתוב את הדין של בהמות פסולות שאינן אסורות בהנאה שנתערבו בכשרות, רק בתמורה. ומדוע צריך לכתוב זאת גם כאן (בהמשך משנתנו)? **תירוץ: תקנתא איצטריכא ליה:** במשנה בתמורה לא כתוב מה התקנה לתערובת, וזה כתוב במשנה שלנו, שירעו עד שיסתאבו וימכרו.

קושיא: זהדיט נמי תנא ליה "ואלו אסורין ואסורין בכל שהן יין נסך ועבודת כוכבים": כבר כתוב במסכת ע"ז, שאם נתערב איסור הנאה בהיתר, בדבר של הדיט כלומר לא בקורבנות ל'גבוה', כל התערובת אסורה. (כגון אם נתערב יין נסך ביין היתר, כל היין אסור בהנאה). ואם כן מדוע צריך לכתוב שוב במשנתנו שאם נתערבה בהמה אסורה בהנאה בקרבנות כשרים (כגון חטאות המתות שנתערבו), כל התערובת אסורה להקרבה?

תירוץ: צריכי: צריך את שתי המשניות. כי אם היה כתוב רק את הדין בע"ז, היינו חושבים שדוקא בדברים של הדיוט כל התערובת אסורה, אבל בקרבנות של גבוה לא נפסיד את כל התערובת, אלא נאמר שהאיסור הנאה יתבטל בתערובת ויקריבו את כולם. ולכן כתוב במשנתנו שגם בקרבנות כל התערובת אסורה.

ואם היה כתוב רק את הדין כאן בקרבנות, היינו חושבים שדוקא בקודשים כל התערובת אסורה בגלל שמאוס להקריב דבר האסור בהנאה. אבל בהדיוט גם איסור הנאה יתבטל ברוב. לכן צריך את המשנה בע"ז ללמד שגם בהדיוט האיסור הנאה לא מתבטל אפילו באלף.